

Sygn. akt II Ca 242/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 września 2016 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Tomasz Szaj
Sędziowie:	SO Marzenna Ernest SR del. Tomasz Cegłowski (spr.)
Protokolant:	sekr. sąd. Katarzyna Alaszewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 września 2016 roku w S.

sprawy z powództwa M. Ł.

przeciwko A. Ł.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powoda od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z dnia 6 listopada 2015 roku, sygn. akt I C 1290/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda M. Ł. na rzecz pozwanej A. Ł. kwotę 450 (czterysta pięćdziesiąt) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

III. przyznaje adwokatowi M. P. od Skarbu Państwa Sądowi Rejonowego – S. P. i Zachód w S. kwotę 553,50 zł (pięćset pięćdziesiąt trzy złote pięćdziesiąt groszy), w tym podatek od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSO Marzenna Ernest SSO Tomasz Szaj SSR del. Tomasz Cegłowski

Sygn. akt II Ca 242/16

Uzasadnienie punktu II wyroku Sądu Okręgowego z dnia 15 września 2016 r.

Wyrokiem z dnia 6 listopada 2015 r. Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie, po rozpoznaniu sprawy z powództwa M. Ł. przeciwko A. Ł. o zapłatę, oddalił powództwo.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Rejonowy oparł o następujący stan faktyczny.

Pozwana A. Ł. jest córką powoda M. Ł.. Powód na mocy wyroku Sądu Rejonowego Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z 12 grudnia 2011 r. był zobowiązany do zapłaty co miesiąc na rzecz pozwanej alimentów w wysokości 380 zł.

W dniu 25 września 2013 r. powód złożył do Sądu Rejonowego Szczecin – P. i Zachód Wydziału Rodzinnego i Nieletnich pozew o ustalenie wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego wobec A. Ł.. Odpis powyższego pozwu został doręczony pozwanej w dniu 22 lipca 2014 r.

Wyrokiem z dnia 8 września 2014 r. Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie VIII Wydział Rodziny i Nieletnich ustalił, iż obowiązek alimentacyjny M. Ł. wobec A. Ł., określony ostatnio wyrokiem Sądu Rejonowego Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z dnia 12 grudnia 2011 r. w sprawie VIII RC 1065/11, ustał z dniem 1 września 2013 r.

Powód w okresie od września 2013 r. do sierpnia 2014 r. płacił na rzecz pozwanej alimenty w wysokości 380 zł miesięcznie.

Po wydaniu wyroku z dnia 8 września 2014 r. powód wzywał pozwaną do zwrotu nadpłaconych alimentów.

Pozwana ma obecnie 23 lata. Pozwana w 2013/2014 r. uczyła się w liceum w trybie zaocznym. W 2014 r. pozwana zdała maturę oraz rozpoczęła naukę na Uniwersytecie (...) w S. Wydziale Humanistycznym, w trybie dziennym. Obecnie jest studentką 2 roku studiów.

Od 2013 r. pozwana podjęła zatrudnienie na stanowisku kasjera w Klubie Sportowym (...). Na tym stanowisku pracuje do chwili obecnej. Pozwana z tego tytułu osiąga dochód miesięczny w wysokości 200 zł. Pozwana poza dochodem w wysokości 200 zł miesięcznie w chwili obecnej nie posiada innych źródeł utrzymania, ani innego majątku. Mieszka z mamą.

Pozwana uzyskane od powoda alimenty za okres od września 2013 r. do sierpnia 2014 r. wydatkowała w całości na swoje bieżące utrzymanie. Pozwana nie poczyniła żadnych oszczędności z zapłaconych na jej rzecz przez powoda alimentów. Comiesięczne alimenty za okres od września 2013 r. do sierpnia 2014 r. zostały przez pozwaną w całości przeznaczone na jedzenie, opłacenie rachunków i innych koniecznych kosztów jej utrzymania.

Powód jest zatrudniony w Firmie (...) w charakterze woźnego i stróża obiektu, z tytułu tego zatrudnienia osiąga dochód w wysokości 1.200 zł miesięcznie. Dochód taki osiągał także w latach 2013/2014.

Strony nie utrzymują ze sobą kontaktu. Od roku 2011 r. powód w ogóle nie widuje się z pozwaną. Powód zamieszkiwał z pozwaną do 1997 r., po tym okresie nie przyczynił się do jej wychowania. Nie interesuje się losem córki, nie wspiera jej w żaden sposób.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał powództwo za nieuzasadnione.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wskazał art. 405 k.c., zgodnie z którym kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Stan faktyczny w niniejszej sprawie Sąd Rejonowy oparł na niekwestionowanych przez żadną ze stron dowodach z dokumentów oraz zeznaniach stron, które w ocenie Sądu I instancji pozostawały w spójności z dowodami z dokumentów.

Odnosząc się do zarzutu pozwanej odnośnie obowiązku zwrotu zapłaconych na jej rzecz alimentów przy wskazaniu, iż zużyła je w taki sposób, iż nie jest już wzbogacona, Sąd Rejonowy wskazał na regulację art. 409 k.c., zgodnie z którym obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

Sąd I instancji wyjaśnił, że alimenty służą zaspokajaniu kosztów utrzymania. W niniejszej sprawie pozwana zużyła korzyści uzyskane z nadpłaconych alimentów, a co więcej zużywała je na bieżąco, gdy regularnie były one jej przekazywane przez powoda. Zużycie to nie stanowi nadto zbytku i nierozważnego rozporządzania cudzym mieniem, lecz stanowi normalny koszt utrzymania niezbędny dla jego egzystencji. Jak wynika z treści zeznań pozwanej wpłacone alimenty wydatkowała na bieżąco na zaspokojenie kosztów swojego utrzymania, nie czyniąc żadnych oszczędności z kwot wpłaconych przez powoda alimentów. Reasumując Sąd Rejonowy stwierdził, iż pozwana wydatkowała alimenty w taki sposób, iż nie jest już wzbogacona.

Dalej Sąd Rejonowy stwierdził, iż przesłanką wygaśnięcia obowiązku zwrotu są zużycie lub utrata korzyści, dokonujące się w kwalifikowany i obiektywny sposób, a także brak świadomości okoliczności wskazujących na istnienie obowiązku zwrotu. Nie każde zużycie lub utrata prowadzi więc do wygaśnięcia zwrotu, ale tylko takie, które w sposób wymierny i dający się obiektywnie ustalić powoduje ustanie wzbogacenia, a nadto nie towarzyszy mu określony stan wiedzy wzbogaconego. Mianowicie dla przyjęcia „powinności świadomości obowiązku” zwrotu po stronie wzbogaconego wystarczy tylko wykazanie przez zubożonego takich okoliczności wzbogacenia, o których wiedza powstaje przy zachowaniu należytej staranności, a które w typowym przypadku u przeciętnego człowieka spowodować powinny powstanie świadomości obowiązku zwrotu („powinność przewidywania obowiązku zwrotu”; K. Kołakowski (w:) G. Bieniek, Komentarz, t. I, 2009, s. 266). Powinność (art. 409 k.c.) oznacza zarówno sytuację, w której zobowiązany do zwrotu wiedział, że korzyść mu się nie należy, jak również sytuację, gdy co prawda był subiektywnie przekonany, iż korzyść mu się należy, lecz na podstawie okoliczności sprawy obiektywnie powinien się liczyć z możliwością obowiązku zwrotu .

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy w ocenie Sądu Rejonowego nie sposób było uznać, iż pozwana powinna liczyć się z obowiązkiem zwrotu alimentów skoro wyrok stwierdzający ustanie obowiązku alimentacyjnego zapadł we wrześniu 2014 r., a zatem już po czasie, w którym pozwana te alimenty wydatkowała. Sąd I instancji podkreślił, iż w 2013/2014 pozwana uczyła się, co uprawniało ją do wysunięcia przekonania, iż - pomimo wytoczenia powództwa o ustalenie obowiązku alimentacyjnego- jest uprawniona do dalszych alimentów, zwłaszcza, że nie mogła przewidzieć orzeczenia Sądu. Sąd Rejonowy uwypuklił ponadto, iż odpis pozwu w sprawie VII RC 1076/13 został jej doręczony w lipcu 2014 r., a zatem w momencie kiedy wydatkowała już ona zapłacone alimenty w przeważającej części.

Niezależnie od powyższego w ocenie Sądu Rejonowego w niniejszej sprawie nie zachodzi podstawa do zwrotu świadczenia, albowiem jego spełnienie odpowiada zasadom współzycia społecznego.

Artykuł 411 pkt 2 k.c. wyłącza zwrot świadczenia, gdy spełnienie tego świadczenia odpowiadało zasadom współzycia społecznego. Zasadom współzycia społecznego czynią zadość świadczenia, co do których brak jest prawnego zobowiązania, lecz świadczącemu można przypisać moralny obowiązek wobec przyjmującego świadczenie (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 września 2013 r., ACa 389/13, IEX nr 1392088). Z brzmienia art. 411 pkt 2 k.c. wynika, iż nie można żądać zwrotu świadczenia jeżeli spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współzycia społecznego. (...) Wyrażona w art. 5 k.c. norma wskazuje, iż żądanie zwrotu alimentów przekazanych powodowi przez powódkę nie zasługuje więc na uwzględnienie i nie korzysta z ochrony. Zgodnie z tym przepisem nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współzycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Zasady współzycia społecznego regulują postępowanie jednych osób wobec innych. Dokonując więc oceny postępowania strony z punktu widzenia tych zasad sąd dokonuje oceny polegającej na udzieleniu aprobaty lub dezaprobaty danemu zachowaniu, co nie jest w żaden sposób uregulowane ani skodyfikowane. Dobro w postaci uprawnienia do przyzwoitej egzystencji aktualizujące się w obowiązku dostarczania przez rodzica swojemu dziecku niezbędnych kosztów utrzymania i wychowania zostałyby poprzez zasądzenie żądanej kwoty naruszone (vide wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 22 września 2011 r., III Ca 1557/10, IEX nr 1713762).

W ocenie Sądu Rejonowego powyższe dobro w postaci uprawnienia do przyzwoitej egzystencji jest większym dobrem niż walory materialne, które utracił powód. Powód nie znajduje się w wyjątkowo ciężkiej sytuacji majątkowej, pozwana zaś cały czas kontynuuje naukę i dopiero od niedawna rozpoczęła pracę zawodową osiągając z tego tytułu

niewielkie dochody w wysokości 200 zł miesięcznie. Nie bez znaczenie jest przy tym, iż powód dostarczając pozwanej jedynie minimalnych kosztów utrzymania bez dbania o jej wykształcenie, wychowanie, bieżące potrzeby i pomoc w codziennych sprawach jedynie w ograniczonym stopniu i tylko przez przekazywanie środków finansowych przyczyniał się do jej utrzymania. Nie może to pozostać bez związku w świetle zasad współżycia społecznego.

Co się zaś tyczy żądania zwrotu kosztów „tytułem przekazu” w wysokości 108 zł, to Sąd Rejonowy wskazał, iż powód poza gołosłownymi twierdzeniami w żaden sposób nie udowodnił, iż poniósł koszty w takiej wysokości.

Wskazując na powyższą argumentację Sąd Rejonowy powództwo oddalił.

Apelację od wyroku Sądu Rejonowego wniósł powód M. Ł., zaskarżając wyrok w całości.

Powód M. Ł. podniósł następujące zarzuty apelacyjne:

1. Zarzut naruszenia prawa procesowego mający wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, to jest art. 232 k.p.c. oraz 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zgromadzonego materiału dowodowego w sprawie, w szczególności nadanie mocy dowodowej wyłącznie gołosłownym twierdzeniom pozwanej, co skutkowało wadliwie poczynionymi ustaleniami faktycznymi w niniejszej sprawie poprzez ustalenie przez Sąd I instancji, że:

- a) pozwana w 2014 r. zdała maturę, podczas gdy pozwana nie przedłożyła w tym zakresie żadnego dokumentu,
- b) pozwana w całości wydatkowała uzyskiwane alimenty za okres od września 2013 r. do sierpnia 2014 r. na bieżące potrzeby, nie czyniąc oszczędności, mimo, że oprócz stanowiska pozwanej, nie przedstawiła ona jakiegokolwiek dowodu celem wykazania powyższych okoliczności,
- c) pozwana nie musiała liczyć się ze zwrotem pobranych alimentów, mimo że powód monitorował tok nauczania córki pod kątem obowiązku alimentacyjnego, a pozwana od 1 września 2013 r. nie podjęła dalszego nauczania, wiedząc, że w tej sytuacji powód będzie domagał się ustalenia wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego,
- d) pozwana cały czas kontynuowała naukę i dopiero od niedawna rozpoczęła pracę zawodową, w sytuacji gdy pozwana nieustannie zmienia szkoły, nie podchodzi do egzaminów zawodowych, kolejno zaprzestała naukę na okres roku, co było podstawą ustalenia na mocy wyroku z dnia 8 września 2014 r. wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego,
- e) spełnienie przez powoda świadczenia w postaci uiszczenia w okresie od dnia 1 września 2013 r. do 31 sierpnia 2014 r. obowiązku alimentacyjnego odpowiada zasadom współżycia społecznego, w sytuacji gdy jak wynika z postawy zaprezentowanej w toku sprawy VIII RC 1076/13 podczas rozprawy w dniu 8 września 2014 r., że pozwana umyślnie nie podejmuje zatrudnienia, które mogłoby zaspokoić jej podstawowe potrzeby (protokół z rozprawy z dnia 8 września 2015 r.), w tym samym czasie nie uczyła się, siedziała w domu i mimo wszystko obciążała powoda obowiązkiem partycypowania w jej utrzymaniu.

W powołaniu powyższych zarzutów powód wniósł o:

- 1) zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kwoty 4.668 zł,
- 2) zasądzenie na rzecz powoda od pozwanej zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Nadto w przypadku niekorzystnego dla powoda rozstrzygnięcia, wniósł on o zasądzenie na rzecz pełnomocnika z urzędu zwrotu kosztów tytułem udzielonej pomocy prawnej z urzędu, albowiem koszty te w całości ani w części nie zostały uiszczone.

Apelujący powód wniósł ponadto o przeprowadzenie dowodów z dokumentów, to jest przekazów pocztowych na okoliczność kosztów poniesionych przez powoda w związku z uiszczaniem przez powoda na rzecz pozwanej alimentów w okresie od dnia 1 września 2013 r. do dnia 31 sierpnia 2014 r.

W uzasadnieniu apelacji rozwinięto podniesione zarzuty apelacyjne.

W odpowiedzi na apelację pozwana A. Ł. wniosła o oddalenie apelacji i o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu apelacji pozwana wskazała, że Sąd I instancji nie naruszył art. 232 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c. w zakresie wskazywanym przez apelującego powoda. Pozwana zgodziła się z ustaleniami faktycznymi Sądu I instancji, nadto podniosła, że Sąd Rejonowy nie dokonał naruszenia art. 5 k.c., art. 409 k.c. czy art. 411 pkt 2 k.c.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego z dnia 15 września 2016 r. zostało ograniczone do punktu II wyroku stosownie do treści wniosku strony powodowej z dnia 16 września 2016 r.

W punkcie I wyroku Sądu Okręgowego z dnia 15 września 2016 r. oddalono apelację na podstawie art. 385 k.p.c. jako bezzasadną. W tym stanie rzeczy apelujący powód M. Ł. był stroną przegrywającą postępowanie apelacyjne w całości.

Konsekwencją rozstrzygnięcia w punkcie I wyroku Sądu Okręgowego z dnia 15 września 2016 r. było rozstrzygnięcie w punkcie II wyroku w przedmiocie zwrotu kosztów procesu – tu kosztów postępowania apelacyjnego, a poniesionych przez stronę pozwaną.

Zgodnie z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony. Stosownie do treści art. 99 k.p.c. stronom reprezentowanym przez radcę prawnego zwraca się koszty w wysokości należnej według przepisów o wynagrodzeniu adwokata.

Art. 98 k.p.c. statuuje dwie podstawowe zasady rozstrzygania o kosztach procesu: zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, zgodnie z którą strona przegrywająca zobowiązana jest zwrócić swojemu przeciwnikowi poniesione przez niego koszty procesu (por. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów SN - zasada prawna z dnia 23 czerwca 1951 r., C 67/51, OSN(C) 1951, nr 3, poz. 63; orzeczenie SN z dnia 21 lipca 1951 r., C 593/51, OSN(C) 1952, nr 2, poz. 49; orzeczenie SN z dnia 27 sierpnia 1962 r., II CZ 103/62, OSNC 1963, nr 7-8, poz. 171; postanowienie SN z dnia 10 września 1963 r., I CZ 97/63, OSNC 1964, nr 4, poz. 85; postanowienie SN z dnia 10 listopada 2010 r., III PZ 5/10, LEX nr 686071) oraz zasadę kosztów niezbędnych i celowych, zobowiązującą stronę przegrywającą do zwrotu przeciwnikowi procesowemu tylko tych poniesionych faktycznie kosztów procesu, jakie były niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (uznaniowa ocena sądu w tym względzie uzależniona jest od okoliczności sprawy, a zarazem ograniczona dyspozycjami art. 98 § 2 i 3; w doktrynie podkreśla się, że taka ocena sądu powinna opierać się na ustaleniu, czy czynność wywołująca koszty była obiektywnie wymagana dla realizacji praw strony, czy i w jakiej wysokości poniesione koszty stanowiły konieczny wydatek; ponadto dokonywana wprawdzie na zakończenie postępowania, powinna uwzględniać stan istniejący w chwili podejmowania przez stronę czynności wywołującej koszty).

W niniejszej sprawie w toku postępowania apelacyjnego pozwana A. Ł. ustanowiła pełnomocnika w osobie radcy prawnego – vide karta 73, który wniósł odpowiedź na apelację – vide karta 78 – 83 – i uczestniczył w rozprawie apelacyjnej. Strona pozwana w odpowiedzi na apelację zawarła wniosek o zasądzenie od powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Stosownie do treści powołanego art. 98 k.p.c. powód jako strona przegrywająca postępowanie apelacyjne był zobowiązany zwrócić pozwanej poniesione przez nią koszty procesu, a obejmujące postępowanie apelacyjne, stosownie do zasady odpowiedzialności za wynik procesu i zasady zwrotu kosztów niezbędnych i celowych. Powód był zobowiązany do zwrotu pozwanej tylko tych poniesionych faktycznie kosztów procesu, jakie były niezbędne do celowego dochodzenia jej praw i celowej obrony. Koszt wynagrodzenia pełnomocnika pozwanej w osobie radcy prawnego stanowił koszt celowej obrony pozwanej w toku postępowania apelacyjnego.

Wynagrodzenie pełnomocnika procesowego pozwanej w osobie radcy prawnego określono na podstawie § 12 ust. 1 w zw. z § 6 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Stosownie do § 21 obecnie obowiązującego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, które weszło w życie z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2016 r., do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia stosuje się przepisy dotychczasowe do czasu zakończenia postępowania w danej instancji. W/w rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 stycznia 2016 r., przy czym w sprawach niezakończonych przed tą datą stosuje się przepisy dotychczasowe (tj. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu), do czasu zakończenia postępowania w danej instancji. Oznacza to, że w sprawach, w których pozew, wniosek, akt oskarżenia lub wnioski o ukaranie albo środek zaskarżenia inicjujący postępowanie w sądzie wyższej instancji wniesiony został przed dniem 1 stycznia 2016 r., wynagrodzenie radcy prawnego obliczane powinno być według obowiązujących dotychczas stawek minimalnych, a więc na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Stosownie więc do § 12 ust. 1 w zw. z § 6 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu stawki minimalne za prowadzenie spraw w postępowaniu apelacyjnym wynoszą przed sądem okręgowym - 50% stawki minimalnej, a jeżeli w pierwszej instancji nie prowadził sprawy ten sam radca prawny - 75% stawki minimalnej, w obu wypadkach nie mniej niż 60 zł; z kolei stawki minimalne wynoszą przy wartości przedmiotu sprawy powyżej 1.500 zł do 5.000 zł - 600 zł.

W postępowaniu apelacyjnym pozwaną reprezentował radca prawny, który nie prowadził sprawy przed sądem pierwszej instancji.

Wysokość stawek minimalnych w § 12 ust. 1 w/w rozporządzenia jest uzależniona od tego, czy dany radca prawny prowadził konkretną sprawę przed sądem pierwszej instancji, czy też nie. Rozróżnienie to wynika z ogólnej zasady, iż stawki minimalne za czynności radców prawnych są ustalane z uwzględnieniem rodzaju i złożoności sprawy oraz wymaganego nakładu pracy radcy prawnego. Jest oczywistym, iż inny jest nakład pracy radcy prawnego na etapie postępowania apelacyjnego, jeżeli ten pełnomocnik dopiero przed sądem drugiej instancji przystępuje do jej prowadzenia, a inny - jeśli prowadził daną sprawę także przed sądem pierwszej instancji.

Zatem wynagrodzenie radcy prawnego w niniejszej sprawie stosownie więc do § 12 ust. 1 w zw. z § 6 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu za postępowanie apelacyjne powinno wynieść 75 % stawki minimalnej, czyli 75 % z 600 zł, co daje kwotę 450 zł, którą Sąd Okręgowy zasądził od powoda na rzecz pozwanej w punkcie II wyroku tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy nie znalazł ewentualnie podstaw do zastosowania w niniejszej sprawie art. 102 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

Przepis art. 102 k.p.c. ustanawia zasadę słuszności, będącą odstępstwem od zasady odpowiedzialności za wynik procesu. Jest rozwiązaniem szczególnym, niepodlegającym wykładni rozszerzającej, wykluczającym stosowanie wszelkich uogólnień, wymagającym do swego zastosowania wystąpienia wyjątkowych okoliczności. Nie konkretyzuje on pojęcia wypadków szczególnie uzasadnionych, pozostawia ich kwalifikację, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danej sprawy, sądowi (por. m.in. orzeczenie SN z dnia 3 maja 1966 r., II PR 115/66, OSPiKA 1967, nr 1, poz. 8; wyrok SN z dnia 29 sierpnia 1973 r., I PR 188/73, OSNCP 1974, nr 3, poz. 59; postanowienie SN z dnia 20 grudnia 1973 r., II CZ 210/73, LEX nr 7366). Do okoliczności branych pod uwagę przez sąd przy ocenie przesłanek zastosowania dyspozycji omawianego przepisu według doktryny zaliczyć można nie tylko te związane z samym przebiegiem postępowania, lecz także dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej strony. Za trafny należy natomiast uznać pogląd, zgodnie z którym sama sytuacja ekonomiczna strony przegrywającej, nawet tak niekorzystna, że strona bez uszczerbku dla utrzymania własnego i członków rodziny nie byłaby w stanie ponieść kosztów, nie stanowi podstawy zwolnienia – na podstawie art. 102 k.p.c. – z obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi, chyba że na rzecz tej strony przemawiają dalsze szczególne okoliczności, które same mogłyby być niewystarczające, lecz łącznie z trudną sytuacją ekonomiczną wyczerpują znamiona wypadku szczególnie uzasadnionego (por. postanowienie SN z dnia 8 grudnia 2011 r., IV CZ 111/11, LEX nr 1119554).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, Sąd Okręgowy stwierdził, że o ile powód korzystał w niniejszym postępowaniu apelacyjnym z dobrodziejstwa zwolnienia go od kosztów sądowych, to nie wystąpiły żadne inne okoliczności, które uzasadniałyby generalne przyjęcie, że zaistniał wypadek szczególnie uzasadniony w rozumieniu art. 102 k.p.c., a uzasadniający odstąpienie od obciążenia powoda obowiązkiem zwrotu na rzecz pozwanej poniesionych przez nią kosztów postępowania apelacyjnego.

W powołaniu powyższej argumentacji orzeczono jak w punkcie II wyroku.

SSO Marzenna Ernest SSO Tomasz Szaj SSR del. Tomasz Cegłowski